

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма

«Історія України. 7-9 класи»
для закладів загальної середньої освіти

(авт. Бурлака О. В., Желіба О. В., Павловська-Кравчук В. А.,
Худобець О. А., Черкас Б. В., Щупак І. Я.)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

(наказ Міністерства освіти і науки України від 16 серпня 2023 року № 1001)

**Пояснювальна записка
до модельної навчальної програми навчального предмета
«Історія України»**

Цикл базового предметного навчання (7–9 класи)

Навчальний предмет «Історія України» спрямований на реалізацію визначених Державним стандартом базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898) в громадянській та історичній галузі освіти цілей, зокрема — формування вільної, творчої та відповідальної особистості, спосіб мислення і дій якої базується на усвідомленні загальнолюдських та національних цінностей; патріота України та прихильника її демократичного устрою; людини, яка шанобливо ставиться до родини, суспільства та навколишнього природного середовища; поважає права і свободи людини; зберігає українські національні традиції та водночас поважає культуру, звичаї, традиції інших народів, толерантно ставиться до різних суспільних поглядів, релігій та їх носіїв, якщо це не вступає в протиріччя із загальнолюдськими цінностями.

Навчання історії України спрямоване на реалізацію загальної мети базової загальної освіти, яка полягає в розвитку природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формуванні необхідних для їх соціалізації та громадянської активності компетентностей, свідомому виборі подальшого життєвого шляху та самореалізації, продовженні навчання на рівні профільної освіти або здобуття професії, вихованні відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних та культурних цінностей українського народу.

Метою навчального предмету «Історія України» у 7–9 класах є розвиток особистості учня/учениці через осмислення минулого, сучасного та зв'язків між ними, взаємодії між глобальними, загальноукраїнськими і локальними процесами; формування ідентичності громадянина України, його активної громадянської позиції на засадах демократії, патріотизму, поваги до прав і свобод людини, визнання цінності верховенства права та нетерпимості до корупції.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів історії України в 7–9 класах передбачають, що учениця/учень:

- мислить історико-хронологічно, орієнтується в історичному часі, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами і процесами, діяльністю людей та її результатами в часі, визначає сутність суспільних змін в історії;
- мислить геопросторово, орієнтується в соціально-історичному просторі, виявляє взаємозалежність розвитку суспільства, господарства, культури і навколишнього природного середовища;
- мислить критично, працює з різними джерелами інформації та формулює історично обґрунтовані запитання;

- мислить системно, виявляє взаємозв'язок, взаємозалежність та взаємовплив історичних подій, явищ, процесів, постатей у контексті відповідних епох; розуміє множинність трактувань минулого і сучасного та зіставляє їх інтерпретації;
- усвідомлює власну гідність, реалізує власні права і свободи, поважає права і гідність інших осіб, виявляє толерантність, протидіє проявам дискримінації;
- дотримується демократичних принципів, конструктивно взаємодіє з іншими особами, спільнотою закладу освіти, місцевою громадою і суспільством, долучається до розв'язання локальних, загальнонаціональних і глобальних проблем, усвідомлює необхідність утвердження верховенства права і дотримання правових норм для забезпечення сталого розвитку суспільства;
- дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні, науковій та іншій творчій діяльності.

Програма складається з **пояснювальної записки**, структурованих за класами та розділами **вимог до очікуваних результатів навчання учнів**, розкритих в орієнтирах для оцінювання (за додатком 18 до Державного стандарту базової середньої освіти), пропонуваного **змісту навчально-пізнавальної діяльності** як основи для досягнення цих результатів, а також рекомендованих **видів і прикладів навчальної діяльності**. Очікувані результати навчання зорієнтовані на формування визначених освітніми стандартами компетентностей і викладені через уміння та ставлення, які відповідають діяльнісному, знанневому та ціннісному компонентам ключових компетентностей громадянської та історичної освітньої галузі.

Зміст навчально-пізнавальної діяльності кожного розділу/теми даної програми містить перелік історичних сюжетів і визначається:

- розвиваючим значенням історичного матеріалу для формування в учнів/учениць загальнолюдських цінностей;
- виховним потенціалом для ствердження української історичної пам'яті та виховання патріотизму;
- потенціалом відібраного історичного матеріалу для використання в практичному житті молоді (питання захисту прав людини; розуміння можливостей демократії; шляхи морального самовдосконалення та особистого успіху тощо);
- ступенем впливу певних історичних подій і явищ на формування й розвиток сучасної цивілізації, досягнення якої має опанувати учень тощо.

Історичний матеріал інтегрований з питаннями всесвітньої історії, громадянської освіти.

Вчителі/вчительки мають можливість самостійно визначати назву теми, кількість і перелік питань до кожного уроку залежно від умов організації освітнього процесу, пізнавальних можливостей школярів/школярок, класу та індивідуального підходу вчителя/вчительки до викладання. До кожної теми вказано орієнтовані види навчальної діяльності з прикладами. Враховуючи принципи академічної свободи вчителя, вчитель/вчителька можуть визначати конкретні форми та методи роботи, види пізнавальних завдань, зберігаючи загальну спрямованість роботи відповідно до компетентнісного підходу.

Структура курсу

7 клас	
Розділ 1	Вступ. Виникнення і становлення Русі-України
Розділ 2	Русь-Україна наприкінці X – у першій половині XI ст.
Розділ 3	Русь-Україна у другій половині XI – першій половині XIII ст.
Розділ 4	Королівство Руське (Галицько-Волинська держава)
Розділ 5	Руські землі у співдружності з іншими народами. Кримське ханство
	Узагальнення до курсу. Історія Русі-України в контексті епохи середніх віків
8 клас	
Розділ 1	Вступ. Українські землі у складі Речі Посполитої у XVI – першій половині XVII ст.
Розділ 2	Становлення козацтва (XVI – перша половина XVII ст.)
Розділ 3	Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.
Розділ 4	Українська козацька держава наприкінці 50-х років XVII – на початку XVIII ст.
Розділ 5	Українські землі в 20–90-х роках XVIII ст.
	Узагальнення до курсу. Історія України в контексті епохи Раннього Нового часу
9 клас	
Розділ 1	Вступ. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.
Розділ 2	Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.
Розділ 3	Повсякденне життя та культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст.
Розділ 4	Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.
Розділ 5	Українські землі у складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.
Розділ 6	Розвиток українських земель на початку XX ст.
Розділ 7	Повсякденне життя та культура України в середині XIX – на початку XX ст.
	Узагальнення до курсу. Історія України за доби Нового часу

7 клас

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
Розділ 1. Вступ. Виникнення та становлення Русі-України		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> знає хронологічні межі Середньовіччя, час Великого розселення слов'ян, утворення Русі-України, діяльності перших князів/княгинь Русі-України; знає факти діяльності князів Олега, Ігоря, Святослава, княгині Ольги; розуміє зміст термінів, понять і назв «Велике розселення слов'ян», «Русь-Україна», «князь», «дружина», «полуддя», «данина», «хозари», «печеніги», «Імперія ромеїв (Візантія)». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> співвідносить історичні періоди європейського Середньовіччя і княжої доби в Україні, а саме: <ul style="list-style-type: none"> а) період становлення племінних князівств і союзів (V–IX ст.) — з добою раннього Середньовіччя (середина V ст. – кінець IX ст.); б) період існування Русі (IX–XIII ст.) — з добою зрілого Середньовіччя (X–XIII ст.); в) період удільних князівств (XIII–XV/XVI ст.) — з добою пізнього Середньовіччя (XIV–XV ст.); упорядковує у визначений спосіб інформацію про історичні події й процеси у межах розділу; 	<p>Середні віки на теренах України. Велике розселення слов'ян. Господарство та суспільство слов'ян. Сусіди східних слов'ян. Народи Північного Причорномор'я. Утворення держави Русі-України. Перші князі (Олег, Ігор, Ольга, Святослав). Русь-Україна і держави середньовіччя Європи та Азії.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● виявляє чинники, що впливали на державотворчі процеси доби становлення Русі-України, піднесення Києва, та історичні, природні умови розвитку держави; ● визначає та зіставляє наміри та результати діяльності перших князів Русі-України; висловлює обґрунтовані судження щодо їх ролі в минулому; ● коректно використовуючи відповідні поняття і терміни визначає причини і приводи, сутність, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів в межах розділу; ● використовує історичну карту як джерело історичної інформації; позначає на карті території розселення слов'янських племен на теренах України, зміни території Русі-України, напрямки походів київських князів IX–X ст.; ● наводить приклади тривалості і змінності географічних та історичних назв (топонімів, етнізмів тощо) на прикладі Русі-України; ● аналізує різновидові історичні джерела з історії Великого розселення слов'ян та періоду утворення Русі-України за запропонованим вчителем алгоритмом; ● за самостійно визначеними критеріями добирає інформацію для виконання завдання, побудови текстової відповіді, аргументує свій вибір; ● ставить обґрунтовані/доречні запитання до змісту здобутої інформації; ● співставляє особливості виникнення і розвитку держави Русі-України та ранньосередньовічних держав Європи. 		<p>відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>
--	--	--

<p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● обґрунтовує історичне значення виникнення Русі-України як важливого етапу української історії; ● докладно описує проблеми, з якими стикаються різні спільноти (на прикладі Русі-України) та шляхи і способи їх подолання; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		
<p>Розділ 2. Русь-Україна наприкінці X – у першій половині XI ст.</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає час хрещення Русі-України; ● знає факти діяльності Володимира Великого, Ярослава Мудрого; ● розуміє зміст термінів, понять і назв «князь», «вотчина», «графіті», «мозаїка», «фреска», «книжкова мініатюра», «язичництво», «християнство», «реформа», «шлюбна дипломатія», «Руська правда», «митрополія», «централізована монархія–імперія». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● упорядковує у визначений спосіб інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу; ● порівнює діяльність та висловлює обґрунтовані судження щодо ролі князів Володимира Святославича та Ярослава Володимировича та перших князів/княгинь Русі-України, інших історичних діячів доби Середньовіччя (за вибором); ● визначає передумови, причини, розрізняє результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів у межах розділу; ● пов'язує історичні події, явища, процеси (в межах розділу) з географічним простором, позначає їх на карті та використовує 	<p>Князь Володимир Великий. Впровадження християнства. Русь-Україна за Ярослава Мудрого. «Руська правда». Політичний устрій, суспільне, господарське та повсякденне життя. Культура Русі-України наприкінці X – у першій половині XI ст.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за</p>

<p>карту для їх опису і пояснення, визначає належність культурно-історичних пам'яток, господарських об'єктів часів Русі-України до географічних, етнографічних та історичних регіонів;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● характеризує чинники, що впливали на заняття людей, спосіб ведення господарства, соціальний устрій, визначає тенденції економічного розвитку, зіставляє господарський і соціальний розвиток руського та західноєвропейських суспільств; ● визначає за наданим алгоритмом достовірність історичної інформації в рамках теми, за допомогою вчителя спростовує міфи і фейки. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● оцінює місце періоду розквіту Русі-України як важливого етапу в історії українського народу; ● пропонує заходи щодо збереження культурно-історичної спадщини Русі-України; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		<p>допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>

Розділ 3. Русь-Україна у другій половині XI – першій половині XIII ст.

<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> знає дату Любецького з'їзду князів, правління триумвірату Ярославичів, Володимира Мономаха, Мстислава Володимировича, Ярослава Осмомисла, першої писемної згадки назви «Україна» в писемних джерелах. <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> упорядковує у визначений спосіб інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; визначає чинники, прояви та наслідки політичної роздробленості Русі-України; характеризує відносини Русі-України з сусідніми народами і державами; зіставляє наміри та результати діяльності історичних і сучасних діячів (на прикладі Ізяслава, Святослава, Всеволодовича Ярославичів, Володимира Мономаха, Мстислава Володимировича, Ярослава Осмомисла); пояснює причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів, використовуючи відповідні поняття і терміни (в межах розділу); описує історичні події, явища і процеси за картою, визначає території князівств у період роздробленості Русі-України, земель сусідніх з Руссю-Україною народів і держав; характеризує відносини руських князівств із сусідніми народами/державами; 	<p>Політична роздробленість Русі-України. Русь-Україна за правління Ярославичів. Любецький з'їзд князів. Володимир Мономах. Політичний та соціально-економічний розвиток Київського, Переяславського та Чернігівського князівств в середині XII – першій половині XIII ст. Галицьке та Волинське князівства в другій половині XII ст. Відносини руських князівств із сусідами. Крим. Україна як модерне означення прикордоння, де творяться подвиги і звитяга. Культура Русі-України в другій половині XI – першій половині XIII ст.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за</p>
---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> ● визначає чинники, особливості розвитку культури Русі-України та сусідніх спільнот у другій половині XI – першій половині XIII ст.; ● презентує культурні здобутки рідної та інших соціокультурних спільнот періоду другої половини XI – першої половини XIII ст.; ● розпізнає культурно-історичні пам'ятки та характеризує їх художні і мистецькі особливості. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● наводить приклади, як особистість може впливати на політичні і суспільні процеси (на прикладі Русі-України та руських князівств на українських землях); ● визнає потребу та пропонує шляхи збереження історико-культурних пам'яток на теренах України; ● визначає історичне значення періоду історії українських земель у другій половині XI – першій половині XIII ст. в історії українського державотворення. 		<p>визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>
<p>Розділ 4. Королівство Руське (Галицько-Волинська держава)</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає час утворення Королівства Руського (Галицько-волинської держави), діяльності Романа Мстиславича, короля Данила, Юрія I, походів походи монголів на українські землі, боротьби за землі Королівства Руського між Угорщиною та Польщею, дати битви на р. Калка, коронації Данила Романовича; ● розуміє зміст термінів, понять і назв «король», «ярлик», «баскак», «Золота Орда», «монгольська навала». 	<p>Утворення Королівства Руського (Галицько-Волинської держави). Монгольська навала. Створення Золотої Орди. Коронація Данила, Галицько-Волинська держава за його наступників. Культура Королівства Руського</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальним текстом та</p>

<p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● упорядковує у визначений спосіб інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; ● визначає передумови, причини і приводи, розрізняє результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі монгольської навали на Русь та подій історії Королівства Руського); ● співставляє історичні умови, особливості розвитку Королівства Руського (Галицько-Волинської держави) та сусідніх держав; ● характеризує чинники розвитку, політичний устрій, економічний розвиток Королівства Руського (Галицько-Волинської держави); ● зіставляє наміри, способи та результати діяльності правителів Королівства Руського (Галицько-Волинської держави) та сусідніх держав; ● описує історичні події, явища і процеси за картою, визначає територію Галицько-Волинської держави та сусідніх держав, напрямки походів монголів на Русь, подій, пов'язаних із діяльністю правителів Королівства Руського; ● визначає чинники розвитку та особливості розвитку культури Королівства Руського; ● визначає вплив монгольської навали на політичний, економічний та культурний розвиток українських земель; вплив сусідніх держав на політичний, економічний та культурний розвиток земель Королівства Руського. 	<p>(Галицько-Волинської держави).</p>	<p>історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і</p>
--	---------------------------------------	---

<p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання; ● дає оцінку діяльності видатних історичних діячів Королівства Руського; ● оцінює якість виконання навчальної роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		<p>формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>
<p>Розділ 5. Руські землі та сусідні держави у XIV–XV ст. Кримське ханство</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає час входження українських земель до складу Великого князівства Литовського, Угорщини, Польщі, Молдови, Османської імперії, створення Кримського ханства, існування держави Феодоро, поширення магдебурзького права на українських теренах; дати битви на р. Сині Води, Кревської унії, Городельської унії, Грюнвальдської битви; ● знає факти діяльності Ольгерда, Вітовта, Костянтина Івановича Острозького, Юрія Котермака (Дрогобича), Хаджі І Герая; ● розуміє зміст термінів, понять і назв «шляхта», «магнат», «унія», «магдебурзьке право», «інкорпорація». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● упорядковує у визначений спосіб інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; ● розрізняє економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники розвитку суспільства на українських теренах залежно від 	<p>Українські землі у складі Великого князівства Литовського. Кревська унія 1385 р. і українські території. Українські землі у складі Угорщини, Молдови (Русо-Валахії), Османської імперії. Держава Феодоро. Кримське ханство. Суспільне і церковне життя на теренах України в XIV–XV ст. Господарський розвиток. Міста, магдебурзьке право. Розвиток української культури в XIV–XV ст.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів,</p>

<p>особливостей устрою та соціально-економічного розвитку держав, до складу яких входили українські землі в XIV-XV ст.;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● визначає механізми інкорпорації (включення) українських земель до складу сусідніх держав; ● висловлює обґрунтовані судження щодо ролі особи в минулому та сучасному (на прикладах історичних постатей в межах теми); ● визначає передумови, причини, розрізняє результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (на матеріалі розділу); ● пов'язує історичні події, явища, процеси (в межах розділу) з географічним простором, позначає їх на карті та використовує карту для їх опису і пояснення, визначає належність культурно-історичних пам'яток XIV-XV ст. до географічних, етнографічних та історичних регіонів; ● виявляє і характеризує особливості становища різних соціальних верств і груп українського суспільства (залежно від держави, до складу якої входили українські землі); ● пояснює вплив поширення магдебурзького права на становлення демократичних традицій управління; ● простежує впливи культури сусідніх народів/держав на розвиток культури українського народу; ● визначає за наданим алгоритмом достовірність історичної інформації в рамках теми. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання; ● презентує здобутки української та інших соціокультурних спільнот в хронологічних межах теми; 		<p>«читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>
---	--	--

<ul style="list-style-type: none"> оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		
<p>Узагальнення до курсу. Історія Русі-України в контексті епохи середніх віків</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> знає час створення та існування та територіальне розташування держав на теренах українських земель за доби Середньовіччя, дати вирішальних подій української історії (в межах курсу), час діяльності визначних історичних особистостей на українських теренах; пам'ятки культурної спадщини українських земель періоду Середньовіччя. <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> простежує тяглість історичного процесу доби Русі-України; співставляє особливості суспільного розвитку на українських теренах та у Європі, наводить приклади спільного й відмінного в історичних подіях, явищах і процесах; за визначеними критеріями визначає зміни у житті українського суспільства та наводить приклади цих змін протягом середньовічної історії (з допомогою вчителя); спираючись на логіку причинно-наслідкових і просторових зв'язків, прогнозує подальший перебіг подій, явищ, процесів та оцінює можливі зміни в розвитку суспільства в наступний історичний період; 	<p>Історія Русі-України в контексті епохи середніх віків. Здобутки середньовічного русько-українського суспільства. Особливості суспільного життя Русі-України. Внесок Русі-України у формування європейської цивілізації.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: Узагальнююча гра-вікторина, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● пояснює важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів і бере участь у таких заходах; ● використовує інформацію із суміжних галузей знань для характеристики минулих і сучасних суспільних подій, явищ, процесів. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● аргументовано висловлює власні судження стосовно важливості духовних і матеріальних здобутків українського суспільства та сусідніх народів доби Русі-України для подальшого суспільного розвитку, діяльності історичних діячів/діячок. 		<p>розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>
---	--	--

8 клас

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-пізнавальної діяльності	Види навчальної діяльності
Розділ 1. Вступ. Українські землі у складі Речі Посполитої у XVI – першій половині XVII ст.		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає хронологічні рамки Раннього Нового часу (Ранньомодерної доби), час укладення Люблінської унії, Берестейської церковної унії, створення Пересопницького Євангелія; ● знає факти діяльності Василя Костянтина Острозького, Петра Могили, Галшки Гулевичівни; 	<p>Ранній Новий час в історії України. Українські землі як об'єкт претензій держав Європи й Азії в першій половині XVI ст. Люблінська унія 1569 р. та її вплив на українське</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за</p>

<ul style="list-style-type: none"> розуміє зміст термінів, понять і назв «полемічна література», «Литовські статuti», «фільварок», «оренда», «рента», «панщина», «унійна (греко-католицька) церква», «церковні братства», «слов'яно-греко-латинська школа», «колегія», «академія», «вертеп», «гравюра». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> упорядковує у визначений спосіб інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; визначає та співставляє статус українських земель у складі Великого князівства Литовського, Королівства Польського, Османської та Священної Римської імперій, Московської держави; характеризує вплив особливостей політичного та економічного устрою Речі Посполитої на статус українських земель, становище соціальних верств українського суспільства, розвиток господарства; визначає передумови, причини, розрізняє результати і наслідки, ставлення представників різних верств українського суспільства до подій: Люблінська унія, Берестейська церковна унія, виникнення православних братств; спираючись на логіку причиново-наслідкових і просторових зв'язків, прогнозує подальший перебіг подій, явищ, процесів та оцінює можливі зміни в житті українського народу, пов'язаних з подіями: видання Литовських статутів, заснування Острозької академії, укладення Люблінської і Берестейської уній, реформи Петра Могили; заснування Києво-Могилянської академії; за допомогою історичної карти визначає і описує територіальний розподіл українських земель між державами, зміни в адміністративному устрої українських земель після Люблінської унії; 	<p>суспільство. Об'єднання більшості українських земель у складі Речі Посполитої. Соціально-економічне становище українських земель у XVI ст. Церковні та релігійні проблеми в Україні XVI ст. Берестейська церковна унія 1596 року та її наслідки. Церковне життя в Україні першої половини XVII ст. Культурне життя на українських землях у XVI – першій половині XVII ст. Повсякденне життя і світогляд різних станів та етнічних спільнот українського суспільства.</p>	<p>навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і</p>
---	---	---

<ul style="list-style-type: none"> ● співставляє становище православної та греко-католицької церков після Берестейської церковної унії; ● називає приклади впливу європейських релігійних та культурних процесів і явищ на релігійний і культурний розвиток українських теренів; ● називає/описує найважливіші історико-культурні пам'ятки українського народу XVI – першій половині XVII ст.; ● використовує інформацію із суміжних галузей знань для характеристики минулих і сучасних суспільних подій, явищ, процесів. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● пояснює важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів і бере участь у таких заходах; ● формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання щодо історичних процесів і явищ, вчинків історичних діячів (у межах розділу); ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		<p>формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>
<p>Розділ 2. Становлення козацтва (XVI – перша половина XVII ст.)</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає час виникнення українського козацтва, заснування Запорозької Січі, формування реєстрового козацтва, час козацьких походів першої чверті XVII ст., час козацьких повстань під проводом Криштофа Косинського та Семерія Наливайка, козацько-селянських 	<p>Походження українського козацтва. Дмитро Вишневецький. Запорозька Січ — козацька республіка. Соціальна організація,</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної</p>

<p>повстань 20–30-х років XVII ст., час діяльності Дмитра Вишневецького, Петра Конашевича-Сагайдачного;</p> <ul style="list-style-type: none"> розуміє зміст термінів, понять і назв «козак», «зимівник», «Запорозька Січ», «кіш», «кошовий отаман», «козацька рада», «козацькі клейноди», «реєстрове козацтво», «низове козацтво», «курінь», «покозачення», «Ординація Війська Запорозького реєстрового», «Золотий спокій». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> упорядковує у визначений спосіб інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; визначає економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники формування українського козацтва та перетворення його на окремих соціальний стан; пояснює гіпотези походження та джерела формування українського козацтва; встановлює взаємозв'язки між подіями, явищами, процесами, вчинками людей, наводить приклади (на прикладі повстань кінця XVI ст. та козацько-селянських повстань 20–30-х років XVII ст.); пов'язує історичні події, явища, процеси (в межах розділу) з географічним простором, позначає їх на карті та використовує карту для їх опису і пояснення історичних подій, процесів та явищ: козацьких походів, повстань, місця розташування Запорозьких Січей та ін.); 	<p>побут і військова майстерність українського козацтва. Реєстрове козацтво. Козацькі повстання кінця XVI ст. Походи козаків першої чверті XVII ст. Петро Конашевич-Сагайдачний. Хотинська війна. Козацько-селянські повстання 20–30-х років XVII ст. «Ординація Війська Запорозького».</p>	<p>діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок</p>
--	---	---

<ul style="list-style-type: none"> ● пояснює залежність перебігу історичних подій, явищ і процесів від людських вчинків та панівних суспільних ідей (на прикладі видатних діяльності Дмитра Вишневецького, Петра Конашевича-Сагайдачного, лідерів повстань кінця XVI ст. та 20–30-х років XVII ст.); ● визначає передумови, передумови, розрізняє результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі колонізаційних та міграційних процесів, пов'язаних із заселенням Дикого поля, подій історії козацтва середини XVI – першої половини XVII ст.); ● визначає і описує особливості устрою Запорозької Січі, життя козацтва; ● порівнює особливості соціального становища козацтва з іншими верствами українського суспільства доби (за визначеними вчителем критеріями). <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання щодо ролі українського козацтва в історії; ● дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні, науковій та іншій творчій діяльності; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		<p>тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>

Розділ 3. Національно-визвольна війна українського народу середині XVII ст.

<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> знає хронологічні рамки Національно-визвольної війни, дати головних битв Національно-визвольної війни, укладення Зборівського, Білоцерківського договорів, «Березневих статей», Віленського перемир'я; час Молдовських походів, час діяльності Б. Хмельницького. розуміє зміст термінів, понять і назв «Військо Запорозьке/Гетьманщина», «Генеральна рада», «гетьман», «генеральна старшина», «універсал», «полк», «сотня». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; висловлює обґрунтовані судження щодо ролі особи в минулому (на прикладі Б. Хмельницького, І. Богун); визначає передумови, причини, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі важливих подій Національно-визвольної війни); описує перебіг Національно-визвольної війни за картою, позначаючи місця ключових подій та територіальні зміни, пов'язані з укладенням політичних угод періоду війни; характеризує Національно-визвольну війну як козацьку революцію та боротьбу за незалежність козацької держави Війська Запорозького; визначає чинники, що впливали на залученість до подій Національно-визвольної війни представників різних груп населення, держав та 	<p>Передумови Національно-визвольної війни. Богдан Хмельницький. Козацько-кримський союз. Події 1648–1649 рр. Зборівський договір. Події 1650–1651 рр. Битва під Берестечком і Білоцерківський договір. Іван Богун. Битва під Батогом. Молдовські походи. Жванецька битва. Українська козацька держава – Військо Запорозьке. Зовнішня політика: у пошуку союзників. Українсько-московський договір 1654 р. Воєнно-політичні події 1654–1655 рр. Віленське перемир'я. Українсько-шведсько-</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за</p>
--	---	---

<p>історичних діячів;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● порівнює Національно-визвольну війну з іншими подібними подіями історичного періоду у Європі (за визначеними вчителем критеріями); ● характеризує устрій козацької держави Війська Запорозького; ● спираючись на логіку причиново-наслідкових і просторових зв'язків, прогнозує подальший перебіг подій, явищ, процесів та оцінює можливі зміни на теренах України та в регіональній політиці внаслідок подій Національно-визвольної війни; ● визначає місце держави Війська Запорозького в системі міжнародних відносин середини XVII ст. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання щодо різних аспектів історії Національно-визвольної війни; ● висловлює обґрунтовані судження щодо ролі історичних діячів (наприклад, Б. Хмельницького) у перебігу подій на теренах України; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 	<p>трансильванський союз.</p>	<p>визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>

Розділ 4. Українська козацька держава наприкінці 50-х років XVII – на початку XVIII ст.

<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> знає дати Конотопської битви, Чигиринських походів, укладення Гадяцької угоди, Андрусівського перемир'я, Бахчисарайський договору, «Вічного миру», створення Конституції Пилипа Орлика; знає факти діяльності Івана Виговського, Юрія Хмельницького, Павла Тетері, Івана Брюховецького, Петра Дорошенка, Дем'яна Многогрішного, Івана Самойловича, Івана Сірка, Марії Магдалини Мазепи, Івана Мазепи, Пилипа Орлика; розуміє зміст термінів, понять і назв «Руїна», «Чорна рада», «козацьке бароко», «Слобідська Україна», «займанщина», «конституція». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; встановлює взаємозв'язки між подіями, явищами, процесами, вчинками історичних діячів/діячок в умовах українсько-московської війни 1658–1659 рр., Руїни, Північної війни; визначає передумови, причини, розрізняє результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів на українських землях у другій половині XVII – на початку XVIII ст.; описує за картою розвиток історичних подій на українських теренах, показує адміністративно-територіальні зміни, пов'язані з укладенням політичних угод, міграційними процесами; висловлює судження щодо ролі запорозького козацтва у військово- 	<p>Іван Виговський. Гадяцька угода. Україно-московська війна. Конотопська битва. Початок Руїни. Юрій Хмельницький. Розкол Гетьманської держави. Павло Тетеря та Іван Брюховецький. Андрусівське перемир'я. Петро Дорошенко. Спроби об'єднання Лівобережної та Правобережної Гетьманщини. Дем'ян Многогрішний. Іван Самойлович. Чигиринські походи. Бахчисарайський мир. «Вічний мир». Правобережне козацтво в останній чверті XVII ст. Заселення і розвиток Слобідської України. Слобідські козацькі</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за</p>
--	--	--

<p>політичних подіях українсько-московської війни 1658–1659 рр., Руїни, виступу І. Мазепи;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● порівнює становище слобідських козацьких полків, запорозького козацтва; ● пояснює роль сусідніх держав у військово-політичних подіях на українських теренах у другій половині XVII – на початку XVIII ст.; ● висловлює обґрунтовані судження щодо ролі в історії (на прикладі Івана Виговського, Петра Дорошенка, Івана Сірка, Івана Мазепи, Пилипа Орлика, Марії Магдалини Мазепи); ● визначає особливості Конституції Пилипа Орлика як правової пам'ятки; ● називає витоки та характерні риси розвитку української культури, пам'ятки мистецтва українського бароко; розкриває роль меценатства представників старшинських родин у розвитку української культури. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання щодо впливу ключових політичних подій історичного періоду на становище та подальший розвиток українського суспільства; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 	<p>полки. Запорозьке козацтво. Іван Сірко. Гетьманщина в часи Івана Мазепи. Пилип Орлик і його Конституція. Ліквідація козацтва на Правобережній Україні. Культурне та церковне життя.</p>	<p>визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>

Розділ 5. Українські землі в 20–90-х роках XVIII ст.

Базові знання:

Учень/учениця

- знає дати заснування Нової Січі, ліквідації Запорозької Січі, гетьманства, Коліївщини, поділів Речі Посполитої, час поширення гайдамацького руху, руху опришків, підкорення Кримського ханства Російською імперією;
- знає факти діяльності Івана Скоропадського, Павла Полуботка, Данила Апостола, Петра Калнишевського, Кирила Розумовського;
- розуміє зміст термінів, понять і назв «гайдамаки», «опришки», «Нова Січ», «Коліївщина», «поділи Речі Посполитої», «козацькі літописи».

Уміння:

Учень/учениця

- упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі;
- називає етапи та ознаки наступу Російської імперії на права Гетьманщини; підкорення Кримського ханства Російською імперією;
- пояснює причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів на українських теренах у 20–90-х рр. XVIII ст. (у межах розділу);
- зіставляє наміри та результати діяльності історичних діячів та суспільних груп, висловлює обґрунтовані судження щодо ролі особи в минулому (на прикладі козацьких гетьманів, учасників гайдамацького руху, руху опришків);
- визначає чинники поступового згасання козацької державності;

Імперський наступ на автономію Гетьманщини. Павло Полуботок. Відродження гетьманства. Данило Апостол. Правління гетьманського уряду. Нова Січ. Кирило Розумовський. Ліквідація гетьманства і козацького устрою в Україні. Українське козацтво після знищення Запорозької Січі. Підкорення Кримського ханства та його ліквідація. Правобережна Україна. Гайдамаки. Коліївщина. Землі Західної України в 20–90-х рр. XVIII ст. Політична активність української аристократії. Рух опришків. Поділи Речі

Види навчальної діяльності:

репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.

Приклади навчальної діяльності:

складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за

<ul style="list-style-type: none"> ● визначає характер політики урядів сусідніх держав щодо українських земель; ● спираючись на логіку причиново-наслідкових і просторових зв'язків, прогнозує подальший перебіг подій, явищ, процесів та оцінює можливі зміни в становищі населення українських земель (на прикладі наступу Російської імперії та Речі Посполитої на політичні, економічні та культурні права українців, ліквідації Запорозької Січі та гетьманства, поділів Речі Посполитої) ● показує на карті історичні події та об'єкти, перебіг подій, явищ, процесів (території утворень, що зберігали ознаки української державності (Гетьманщина, Нова Січ, Слобідська Україна), українські землі, що потрапили до складу Російської імперії та Австрійської монархії внаслідок російської-турецьких воєн, поділів Речі Посполитої, ліквідації Кримського ханства; райони розгортання гайдамацького та опришківського руху); ● називає ознаки колонізаторської політики Російської імперії щодо українських земель; ● характеризує чинники, що впливали на соціально-економічний та культурний розвиток українських земель у 20–90-х роках XVIII ст.; ● називає та розпізнає визначні пам'ятки української культури XVIII ст. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання щодо різних аспектів історії українських земель у 20–90-х рр. XVIII ст.; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 	<p>Посполитої. Імперська політика уніфікації на теренах Правобережної України та західноукраїнських земель. Розвиток української культури в 20–90-х рр. XVIII ст.</p>	<p>визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>
--	---	--

Узагальнення до курсу. Історія України в контексті епохи Раннього Нового часу

<p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● демонструє знання перебігу подій, явищ, процесів на теренах України в межах історичної епохи; ● співставляє особливості розвитку українських земель із загальноєвропейським історичним процесом Раннього Нового часу; ● описує зміни в політичному, соціально-економічному, духовному та культурному розвитку українських земель протягом другої половини XVI–XVIII ст.; називає чинники цих змін; ● локалізує ключові історичні події періоду в географічному просторі; ● спираючись на логіку причиново-наслідкових і просторових зв'язків, прогнозує подальший перебіг подій, явищ, процесів та оцінює можливі зміни в розвитку суспільства в наступний історичний період; ● називає/описує найважливіші історико-культурні пам'ятки та культурні центри українського народу козацької доби; <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● аргументовано висловлює власні судження стосовно важливості духовних і матеріальних здобутків українського суспільства та сусідніх народів за періоду Раннього Нового часу для подальшого суспільного розвитку; ● обґрунтовує важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів; ● дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні, науковій та іншій творчій діяльності. 	<p>Здобутки українського суспільства. Особливості суспільного життя України XVI–XVIII ст. Внесок України у формування європейської цивілізації.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна. Приклади навчальної діяльності: складання узагальнюючих карт пам'яті, інфографік, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>
---	---	--

9 клас

Очікувані результати навчання	Зміст навчально-познавальної діяльності	Види навчальної діяльності
Розділ 1. Вступ. Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> Знає час початку українського національного відродження, початку індустріальної (промислової) революції в українських землях, хронологічні рамки етапів українського національного відродження; дати видання «Енеїди» І. Котляревського, заснування Харківського і Київського університетів, Листопадового повстання у Польщі, діяльності Кирило-Мефодіївського товариства, ліквідації Задунайської Січі; знає факти діяльності Івана Котляревського, Миколи Костомарова, Тараса Шевченка, Пантелеймона Куліша, діяльності українських родин підприємців; розуміє зміст термінів, понять і назв «модернізація», «нація», «українське національне відродження», «національна ідея», «індустріальна (промислова) революція », «порто-франко», «смуга осілості», «губернія», «чумацтво». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на українських теренах з подіями у світі; 	<p>Сутність Нового часу. Новий час в історії України. Періодизація історії України XIX ст. (за етапами національного руху). Етнічний та соціальний склад населення.</p> <p>Українські землі у складі Російської імперії. Адміністративно-територіальний устрій українських територій у складі Російської імперії. Політика Російської імперії щодо українських етнічних територій. Козацтво після ліквідації Запорозької Січі. Наддніпрянська Україна</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● характеризує етнічний та соціальний склад населення Наддніпрянської України та відстежує динаміку їх зміни під впливом політичних, економічних процесів першої половини XIX ст., політику Російської імперії щодо різних етнічних груп; ● визначає місце українських земель в системі міжнародних відносин та зовнішньої політики Російської імперії у першій половині XIX ст., ● називає хронологічні рамки та характерні риси етапів українського національного відродження; ● співставляє цілі, методи, результати і наслідки діяльності українського, польського, російського опозиційних рухів та залученість населення українських теренів до участі в них; ● називає і показує на карті центри українського національного відродження, адміністративно-територіальні зміни протягом першої половини XIX ст., райони поширення соціальних рухів; ● описує внесок видатних діячів у розвиток українського національного відродження, висловлює судження щодо їх ролі у становленні української національної ідеї; ● визначає прояви кризи кріпосницької системи та зародження ринкових відносин на теренах Наддніпрянської України; ● пояснює вплив індустріальної (промислової) революції на розвиток міст, соціальне становище населення, соціальну структуру суспільства українських теренів; ● характеризує політику Російської імперії щодо українських теренів як колоніальну; ● визначає причини розгортання соціальних рухів та перспективність боротьби селянства за свої права. ● пояснює на прикладах відмінності між суспільними системами та їх впливом на особистість людини (на основі співставлення 	<p>в системі міжнародних відносин першої половини XIX ст. Соціально-економічний розвиток українських земель наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Початок українського національного відродження. Формування сучасної української національної самосвідомості. Кирило-Мефодіївське братство. Польський національно-визвольний і російський опозиційний рухи на території України. Соціальні протести.</p>	<p>відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>
--	--	--

<p>розвитку українських земель у складі Російської імперії та інших європейських країн);</p> <ul style="list-style-type: none"> описує, аналізує, оцінює різні інтерпретації історичних подій, явищ, процесів, діяльності історичних осіб (на прикладі постаті Устима Кармелюка, історії ліквідації Задунайської Січі та ін. за вибором учителя/вчительки); висуває гіпотези на основі знань і розуміння особливостей розвитку Наддніпрянської України у першій половині XIX ст. стосовно впливу історичних подій, процесів і явищ на майбутнє. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> на матеріалах історії опозиційних рухів на українських теренах обґрунтовує необхідність людини, попри життєві обставини, утверджувати свої права; визначає позитивний вплив підприємництва на розвиток українських земель, бере за приклад історії успіху українських родин підприємців; оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		
<p>Розділ 2. Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> знає час входження українських земель до складу Австрійської імперії, хронологічні межі діяльності гуртка «Руська трійця», революції «Весни народів», діяльності Головної руської ради, дати видання альманаху «Русалка Дністровая», газети «Зоря Галицька»; 	<p>Адміністративно-територіальний устрій українських територій у складі Австрійської імперії. Політика Австрійської імперії щодо українських</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p>

<ul style="list-style-type: none"> ● знає факти діяльності Івана Могильницького, Маркіяна Шашкевича, Лук'яна Кобилиці, Олександра Духновича; ● розуміє зміст термінів, понять і назв «альманах», «будителі» Закарпаття, «Весна народів». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на західноукраїнських теренах з подіями у Європі та Наддніпрянській Україні; ● характеризує етнічний та соціальний склад населення українських земель у складі Австрійської імперії та політику щодо різних етнічних груп; ● визначає передумови, ознаки, центри та провідних діячів українського національного відродження на західноукраїнських теренах; ● співставляє цілі та методи діяльності осередків українського національного відродження західноукраїнських теренів та Наддніпрянської України; ● співставляє політичне, соціально-економічне становище українських земель у складі Австрійської та Російської імперій; ● розрізняє економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники розвитку суспільства західноукраїнських земель наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. і пояснює їх взаємовплив на основі отриманих знань; ● визначає і пояснює причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі діяльності «Руської 	<p>територій. Соціально-політичний та економічний розвиток західноукраїнських земель наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. Соціальні протести населення. Початок українського національного відродження. «Руська трійця». Європейська революція 1848–1849 рр. в українських регіонах Австрійської імперії. Головна руська рада та її національна програма. Руські стрільці.</p>	<p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних</p>
--	--	---

<p>трійці», подій європейської революції 1848–1849 рр. («Весни народів») на українських теренах);</p> <ul style="list-style-type: none"> ● співставляє цілі опозиційних щодо Австрійської імперії рухів (українського і польського національних, соціального) та визначає перспективи їх взаємодії/протистояння в подальшому розвитку краю; ● позначає на карті історичні події та об'єкти (українські землі у складі Австрійської імперії), перебіг подій, явищ, процесів (місця діяльності політичних і національно-культурних організацій, охоплені соціальними протестами території); ● простежує еволюцію українського національного руху в західноукраїнських землях на основі порівняння діяльності «Руської трійці», «будителів» Закарпаття та Головної Руської ради; ● на матеріалі теми наводить приклади, як громадяни можуть впливати на політичні та суспільні процеси, захищати свої права; ● висуває гіпотези на основі знань і розуміння стосовно впливу історичних подій на майбутнє. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● обґрунтовує необхідність людини, попри життєві обставини, утверджувати свої права; ● визначає перспективні шляхи боротьби за права людини на основі оцінки історичного контексту; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		<p>портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>

Розділ 3.

Повсякденне життя та культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст.

Базові знання:

Учень/учениця

- знає дати заснування Харківського, Київського університетів, відновлення Львівського університету, видання першого «Кобзаря» Т. Шевченка;
- знає факти діяльності Василя Каразіна, Михайла Максимовича, Миколи Костомарова, Тараса Шевченка, Михайла Остроградського, Петра Гулака-Артемівського, Євгена Гребінки, Григорія Квітки-Основ'яненка;
- розуміє зміст термінів, понять і назв «університет», «романтизм», «класицизм».

Уміння:

Учень/учениця

- визначає поєднання політичних, економічних, соціальних, технологічних, культурних та інших чинників, які впливали на формування традицій повсякденного життя, становища окремих верств і груп населення (зокрема, дітей і жінок), розвиток культури українських земель;
- характеризує історичні умови розвитку української культури в кінці XVIII – у першій половині XIX ст.;
- співставляє та робить обґрунтовані висновки щодо особливостей історичних умов розвитку культури в українських землях у складі Російської та Австрійської імперій;
- визначає особливості розвитку освіти і науки на українських теренах з точки зору доступності для української спільноти;

Повсякденне життя.

Становище жінок і дітей. Умови розвитку культури. Освіта й наука. Видатні вчені. Культурно-освітні товариства. Розвиток української літератури. Становлення сучасної української літературної мови. Музика, театр, образотворче мистецтво, архітектура.

Види навчальної

діяльності:

репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.

Приклади навчальної діяльності:

складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок

<ul style="list-style-type: none"> ● простежує вплив модернізаційних процесів в економічному розвитку на побут і повсякденне життя жителів міст і сіл, представників різних соціальних верств; ● висловлює обґрунтовані судження щодо ролі у розвитку української культури видатних діячів науки, літератури, мистецтва; ● розрізняє та називає особливості (з прикладами) напрямів класицизму, романтизму в культурі; ● називає/описує, розпізнає та показує на карті найважливіші історико-культурні пам'ятки українського народу кінця XVIII – першої половини XIX ст.; ● презентує культурні здобутки рідної та інших соціокультурних спільнот (в межах матеріалу розділу). <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● аргументовано висловлює власні судження стосовно збереження духовних і матеріальних здобутків українського суспільства для подальшого суспільного розвитку, діяльності історичних діячів/діячок; ● пояснює важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		<p>тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>

Розділ 4.
Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.

Базові знання:

Учень/учениця

- знає дати селянської реформи (скасування кріпацтва), Січневого польського повстання, створення Київської громади, Південно-Західного відділу Російського географічного товариства, Валуєвського циркуляру, Емського указу, хронологічні рамки Східної (Кримської) війни, діяльності Братства тарасівців; час діяльності хлопоманів, громадівського руху;
- знає факти діяльності Володимира Антоновича, Михайла Драгоманова, Ісмаїла Гаспринського;
- розуміє зміст термінів, понять і назв «громадівський рух», «хлопомани», «земство», «урбанізація», «інтелігенція».

Уміння:

Учень/учениця

- упорядковує хронологічну послідовність подій в межах розділу та попередньо вивчених періодів історії України;
- визначає економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники та сутність змін в соціальній та етносоціальній структурі суспільства українських теренів у другій половині XIX ст.;
- характеризує політику російських урядів щодо українських земель у другій половині XIX ст., наводить докази її колоніального характеру;
- визначає і пояснює причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів: Східної (Кримської) війни,

Українське питання в контексті міжнародних відносин. Східна (Кримська) війна 1853–1856 рр. Ліквідація кріпацтва та реформи 1860–1870-х років. Соціально-економічний розвиток підросійської України в другій половині XIX ст. Зміни в етносоціальній структурі суспільства. Громадівський рух 1860–1890-х рр. Київська громада. Хлопомани. Польське повстання 1863–1864 рр. та його наслідки для України. Південно-Західний відділ Російського географічного товариства. Молоді громади. Валуєвський циркуляр і Емський указ. Суспільно-

Види навчальної діяльності:
репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.

Приклади навчальної діяльності:
складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної

<p>реформ 1860–1870-х рр., громадівського руху, Валуєвського циркуляру та Емського указу), Січневого польського повстання, заснування Південно-Західного відділу Російського географічного товариства, Братства тарасівців, урбанізації, національного відродження кримських татар, єврейського руху;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● визначає і пояснює причинно-наслідкові зв'язки між селянською реформою та прискоренням індустріальної революції, розвитком транспорту, урбанізацією, змінами в соціальній структурі суспільства; ● зіставляє модернізаційні процеси в українських землях та країнах Західної Європи, США; ● зіставляє наміри, методи, результати та наслідки діяльності українського, польського, кримськотатарського, єврейського рухів у другій половині XIX ст.; ● описує діяльність осередків опозиційних національних рухів: хлопоманів, громадівського, кримськотатарського, єврейського, польського; роль українських підприємницьких родин у розвитку українського руху (на прикладі родини Симиренків та ін.); ● висловлює обґрунтовані судження щодо діяльності лідерів українського національного відродження та інших національних рухів; ● ідентифікує та моделює ситуації, пов'язані з порушенням прав членів спільнот та методами боротьби за їх права в історичних умовах другої половини XIX ст. в українських землях під владою Російської імперії; ● простежує еволюцію ідейних засад та програмних вимог українського національного руху протягом другої половини XIX ст. від автономізму до самостійництва, називає чинники визначених змін; 	<p>політичні рухи в Наддніпрянській Україні та Криму в 90-х рр. XIX ст.</p>	<p>інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>
---	---	--

- на матеріалі теми наводить приклади, як громадяни можуть впливати на політичні і суспільні процеси в державі, захищати свої права;
- позначає на карті історичні події та об'єкти (місця діяльності політичних і національно-культурних організацій, центри індустріалізації, поширення залізничного транспорту тощо);
- висуває гіпотези на основі знань і розуміння стосовно впливу історичних подій на майбутнє (на прикладі суперечностей селянської реформи 1861 р., українського національного руху, антиукраїнської політики Російської імперії);
- за самостійно визначеними критеріями добирає інформацію для виконання завдання в межах теми, аргументує свій вибір.

Ставлення:

Учень/учениця

- на матеріалах історії опозиційних рухів на українських теренах обґрунтовує необхідність людини, попри життєві обставини, утверджувати свої права;
- формулює і аргументовано висловлює, відстоює у дискусії власні погляди та переконання;
- оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку.

Розділ 5.
Українські землі у складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.

Базові знання:

Учень/учениця

- знає дати селянської реформи (скасування кріпацтва), заснування Товариства «Просвіта», Літературного (Наукового) товариства ім. Т. Шевченка, Русько-української радикальної партії, Української національно-демократичної партії, Української соціал-демократичної партії, хронологічні рамки політики «нової ери»; час початку трудової еміграції, започаткування кооперативного руху;
- знає факти діяльності Василя Нагірного, Михайла Грушевського, Івана Франка, Юліана Бачинського;
- розуміє зміст термінів, понять і назв «русофіли/москвофіли», «народовці/українофіли», «радикали», «нова ера», «кооператив», «трудова еміграція», «політична партія».

Уміння:

Учень/учениця

- упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на західноукраїнських теренах з подіями у Європі та Наддніпрянській Україні;
- розрізняє економічні, політичні, культурно-інтелектуальні чинники розвитку суспільства західноукраїнських земель у другій половині XIX ст. і пояснює їх взаємовплив на основі отриманих знань;
- наводить приклади спільного і відмінного в історичних подіях, явищах і процесах (на прикладі порівняння політичного та

Соціально-економічний розвиток західноукраїнських регіонів. Селянська реформа в Австрійській імперії (1848 р.). Кооперативний рух. Трудова еміграція. Українське національне відродження на західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. Народовська політика «нової ери». Суспільно-політичне життя в Західній Україні у 1880–1890-х рр. Утворення політичних партій. Утворення перших українських політичних партій. Українське представництво в Галицькому сеймі та австрійському парламенті у Відні.

Види навчальної діяльності:
репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.

Приклади навчальної діяльності:
складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної

<p>соціально-економічного розвитку українських земель у складі Австро-Угорської та Російської імперій, подій українського національного відродження на українських теренах);</p> <ul style="list-style-type: none"> ● зіставляє наміри та результати діяльності історичних діячів та суспільних груп (на прикладі течій українського руху, створення перших політичних партій, діяльності українського представництва в Галицькому сеймі та австрійському парламенті); ● визначає і пояснює причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі аграрної реформи 1848 рр., розвитку кооперативного руху, трудової еміграції, ключових подій українського національного відродження, політики «нової ери»); ● співставляє трудову еміграцію та розвиток кооперативного руху як моделі боротьби за поліпшення соціально-економічного становища українського селянства; ● аналізує розвиток ідейних засад та програмних вимог течій українського національного руху протягом другої половини ХІХ ст., називає чинники визначених змін; ● називає ознаки, осередки, цілі українського національного відродження; ● висловлює обґрунтовані судження щодо ролі Василя Нагірного, Михайла Грушевського, Івана Франка, Юліана Бачинського у розвитку краю в другій половині ХІХ ст.; ● порівнює умови та характер розвитку українського національного відродження на Наддніпрянщині та західноукраїнських землях у другій половині ХІХ ст.; ● за допомогою карти описує події і процеси соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку західноукраїнських земель. 		<p>інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>
--	--	--

<p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> оцінює моделі вирішення проблем українського народу, застосовані в історичних умовах другої половини ХІХ ст., з точки зору корисного досвіду для сучасного розвитку України; оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		
<p>Розділ 6. Розвиток українських земель на початку ХХ ст.</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> знає дати створення Революційної української партії, Товариства українських поступовців, товариств «Сокіл», «Січ», дату «Справи Бейліса», час діяльності українських парламентських громад у І та ІІ Державних думах Росії; знає факти діяльності Миколи Міхновського, Андрея Шептицького; розуміє зміст термінів, понять і назв «індустріальна модернізація», «монополія», «регіональна спеціалізація», «страйк», «ксенофобія». <p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> упорядковує у визначений спосіб хронологічну інформацію про історичні події й процеси у межах розділу/курсу, синхронізує події на західноукраїнських теренах з подіями у Європі та Наддніпрянській Україні; наводить приклади спільного і відмінного в історичних подіях, 	<p>Особливості соціально-економічного розвитку. Кооперативний рух. Український політичний і національний рух на початку ХХ ст. Створення і діяльність політичних партій, культурно-освітніх і військово-спортивних організацій. Український національний рух в умовах російської революції 1905–1907 рр. Діяльність українських парламентських громад у І і ІІ Державних думах. «Українське питання» в ІІІ і ІV Державних</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхронізованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів,</p>

<p>явища і процесах (на прикладі порівняння становища на початку ХХ ст. українських земель у складі Австро-Угорської та Російської імперій, розвитку українського національного руху на території Наддніпрянщини та західноукраїнських землях);</p> <ul style="list-style-type: none"> ● визначає і пояснює причинно-наслідкові зв'язки між індустріальною модернізацією, монополізацією, регіональною спеціалізацією промисловості та сільського господарства, міграційними процесами; ● пояснює суть кооперативного руху як моделі покращення соціально-економічного становища селянства; ● зіставляє наміри та результати діяльності історичних діячів та суспільних груп, політичних течій і організацій на теренах України в історичних умовах початку ХХ ст. на прикладах українського національного руху в Наддніпрянщині та західноукраїнських землях, російських шовіністичних угруповань, учасників революції 1905-1907 рр., українських громад в Державних Думах Росії; ● розрізняє ідейні засади самостійницької та автономістської течій у національному русі; ● визначає і пояснює причини і приводи, результати і наслідки історичних подій, явищ, процесів (на прикладі утворення українських політичних партій, створення українських молодіжних організацій, Товариства українських поступовців, подій російської революції 1905–1907 рр. на українських теренах, столипінської аграрної реформи, «Справи Бейліса», парламентської реформи в Австро-Угорщині); ● співставляє умови та характер розвитку українського національного руху на Наддніпрянщині та західноукраїнських землях на початку ХХ ст., робить обґрунтовані висновки; ● виявляє та описує ознаки ксенофобії на прикладі «справи Бейліса»; 	<p>думах. Українське представництво в Галицькому сеймі та австрійському парламенті у Відні. Аграрна реформа Петра Столипіна та її вплив на Україну. Наддніпрянська Україна у 1907–1914 рр. Національне піднесення в західноукраїнських землях на початку ХХ ст.</p>	<p>«читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>
--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> ● позначає на карті історичні події та об'єкти, перебіг подій, явищ, процесів (місця діяльності політичних і національно-культурних організацій, напрямки міграційних процесів тощо); ● висуває гіпотези на основі знань і розуміння стосовно впливу історичних подій на майбутнє (на прикладі подій російської революції 1905-1907 рр., столипінської аграрної реформи). <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● обґрунтовує необхідність людини, попри життєві обставини, утверджувати свої права (на прикладі «Справи Бейліса», події українського національного відродження); ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		
<p>Розділ 7. Повсякденне життя та культура України в середині XIX – на початку XX ст.</p>		
<p>Базові знання: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● знає дати заснування університетів в Одесі, Чернівцях, обрання митрополитом Української греко-католицької церкви Андрея Шептицького; ● знає факти діяльності Івана Пулюя, Дмитра Яворницького, Іллі Мечникова, Олександри Єфименко, Лесі Українки, родини Тобілевичів, Миколи Лисенка, Соломії Крушельницької; Миколи Пимоненка, Сергія Васильківського, Олександра Мурашка, Миколи Бурачека, Марії Заньковецької, Владислава Городецького, Варвари і Богдана Ханенків, Олени Пчілки; 	<p>Вплив процесів модернізації на суспільне життя українців. Розвиток освіти. Наукове життя. Емансипація жінки. Література. Український професійний театр. Музичне мистецтво. Розвиток живопису та архітектури. Повсякденне життя.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання за навчальним текстом та історичними джерелами карт</p>

- розуміє зміст термінів, понять і назв «модерн», «Нобелівська премія», «фемінізм», «емансипація».

Уміння:

Учень/учениця

- визначає поєднання політичних, економічних, соціальних, технологічних, культурних процесів початку ХХ ст. на зміни/формування традицій повсякденного життя, становища окремих верств і груп населення (зокрема, дітей і жінок), розвиток культури українських земель;
- характеризує історичні умови розвитку української культури в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.;
- виявляє ознаки впливу європейської культури на розвиток української культури;
- визначає роль церкви в суспільному житті на українських теренах;
- пояснює причини посилення боротьби за українізацію освіти на українських землях під владою Російської і Австро-Угорської імперій;
- визначає причини, прояви поширення фемінізму, руху за емансипацію жінок, називає перших відомих діячок жіночих рухів на теренах України;
- висловлює обґрунтовані судження щодо ролі у розвитку української культури видатних діячів науки, літератури, мистецтва;
- називає особливості та пам'ятки мистецьких напрямів реалізму, українського модерну;
- називає/описує, розпізнає та показує на карті найважливіші історико-культурні пам'ятки другої половини ХІХ – початку ХХ ст. на українських теренах;

пам'яті, аналітичних таблиць, складання створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.

<ul style="list-style-type: none"> ● презентує культурні здобутки рідної та інших соціокультурних спільнот історичного періоду (в межах матеріалу розділу). <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● аргументовано висловлює власні судження стосовно збереження духовних і матеріальних здобутків українського суспільства для подальшого суспільного розвитку, діяльності історичних діячів/діячок; ● пояснює важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів; ● оцінює якість виконання роботи за допомогою рефлексії та конструктивного зворотного зв'язку. 		
<p>Узагальнення до курсу. Історія України за доби Нового часу</p>		
<p>Уміння: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● демонструє знання перебігу подій, явищ, процесів на теренах України в межах історичної епохи; ● співставляє особливості розвитку українських земель із загальноєвропейським історичним процесом Нового часу; ● локалізує ключові історичні події періоду в географічному просторі; ● спираючись на логіку причиново-наслідкових і просторових зв'язків, прогнозує подальший перебіг подій, явищ, процесів та оцінює можливі зміни в розвитку суспільства в наступний історичний період; ● називає/описує найважливіші історико-культурні пам'ятки історичного періоду на теренах України та пояснює важливість 	<p>Особливості суспільно-політичного, економічного та культурного розвитку українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій в кінці XVIII – на початку XX ст. Українське національне відродження: ідейні засади, течії, організації, провідні діячі.</p>	<p>Види навчальної діяльності: репродуктивна, дослідницька, творча, проєктна.</p> <p>Приклади навчальної діяльності: складання узагальнюючих карт пам'яті, аналітичних таблиць, складання хронологічної/синхроні</p>

<p>заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів і бере участь у таких заходах;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● створює власний інтелектуальний продукт, дотримуючись засад академічної доброчесності; ● досліджує історичні джерела, використовує доведення та спростування для аналізу історичних процесів; ● використовує інформацію із суміжних галузей знань для характеристики минулих і сучасних суспільних подій, явищ, процесів. <p>Ставлення: Учень/учениця</p> <ul style="list-style-type: none"> ● аргументовано висловлює власні судження стосовно важливості духовних і матеріальних здобутків українського суспільства та сусідніх народів за періоду Нового часу для подальшого суспільного розвитку, діяльності історичних діячів/діячок; ● обґрунтовує важливість заходів щодо збереження і популяризації пам'яток історії, культури та туристичних об'єктів і бере участь у таких заходах; ● дотримується принципів академічної доброчесності в навчанні, науковій та іншій творчій діяльності. 	<p>Культурні здобутки українського народу.</p>	<p>зованої таблиці, створення ілюстрованої лінії часу, робота (позначення об'єктів, «читання» за допомогою легенди) з історичними/контурними картами, пошук відповідей на запропоновані запитання, складання запитань до історичної інформації, аналіз за визначеним алгоритмом історичних документів, підготовка і презентація творчих проєктів (віртуальних екскурсій, презентацій, лепбуків, історичних портретів діячів/діячок тощо), складання плану розповіді, добір і формулювання аргументів для участі в дискусії.</p>
---	--	---